

Danuta Walczak-Duraj*

AKTYWNOŚĆ POLITYCZNA I ASPIRACJE DO WŁADZY SAMORZĄDOWEJ CZŁONKÓW LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA

WPROWADZENIE

Rozważania na temat władzy samorządowej są ważne z kilku istotnych powodów. Jednym z nich jest poszukiwanie sposobów na ożywienie społeczności lokalnych, zwłaszcza w sytuacji słabości społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Inny powód to kryzys teorii modernizacyjnych z drugiej i wzrost popularności zarówno myśli komunitariańskiej czy koncepcji zrównoważonego rozwoju jak i teorii kapitału społecznego, w których poszukuje się rozwiązań dotyczących wspierania procesu kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Stąd też, przechodząc na poziom bardziej szczegółowych operacjonalizacji tworzy się np. koncepcje rozwoju społeczności lokalnych poprzez odwołania zarówno do założeń *linking social capital* [zob. m.in. Teorell 2003] jak i do założeń *community capacity building* [zob. m.in. Simpson, Wood, Daros 2003; Bryson, Mowbay 2005; Craing 2007]. W założeniach tych istotnym jest wysoki poziom gotowości społeczności lokalnych do współrzędzenia, która dotyczy zarówno samego procesu budowy kapitału społecznego (zaufania, relacji i wspólnych norm), realizacji i kontroli przez daną społeczność umów, usług czy kontraktów świadczonych na rzecz danej społeczności, jak i zaangażowania w proces reprezentowania interesów wszystkich mieszkańców lub konkretnych grup wpływających na jakość funkcjonowania społeczności lokalnych. Budowanie potencjału danej społeczności lokalnej oparte jest więc na trzech filarach: na rozwijaniu dostępności praktycznego wsparcia, na rozwijaniu różnego rodzaju umiejętności, jak i na rozwijaniu określonych struktur.

Wśród rozwiązań służących rozwojowi wiejskich społeczności lokalnych i aktywizowaniu tych społeczności mieści się również koncepcja LEADER

* Prof. zw. dr hab., Katedra Socjologii Polityki i Moralności, Instytut Socjologii, Uniwersytet Łódzki.

i LEADER+, wprowadzana w Polsce od wielu lat i wynikająca z tej koncepcji idea powoływania Lokalnych Grup Działania. Lokalne Grupy Działania z jednej strony stanowią ważny element instytucjonalnego wsparcia dla działań władzy samorządowej w wiejskim środowisku lokalnym, z drugiej zaś wsparcia dla wielu istotnych inicjatyw społeczności lokalnych adresowanych wobec władzy lokalnej. Tak więc zarówno Lokalne Grupy Działania, zrzeszające reprezentantów trzech sektorów¹, przynależnych do jednego z organów (zarządu, rady, komisji rewizyjnej lub tworzących zbiorowość członków zwyczajnych) jak i władza samorządowa to istotne filary na których wspierany jest proces tworzenia społeczeństwa obywatelskiego w wiejskich społecznościach lokalnych. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie z jednej strony aktywności politycznej członków LGD z drugiej zaś ich aspiracji do władzy samorządowej, wchodzącej w skład partnerstw terytorialnych. Aktywność polityczna i aspiracje polityczne, dotyczące zwłaszcza władzy samorządowej, stanowią w przypadku członków LGD ważny czynnik podnoszący jakość sprawowania władzy na poziomie lokalnym².

1. LOKALNE GRUPY DZIAŁANIA JAKO STRUKTURY AKTYWIZOWANIA WIEJSKICH SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Nie wchodząc w prezentację samych założeń, ocen i w złożoną ewolucję programu LEADER+ w Polsce, należy stwierdzić, iż program ten, będący inicjatywą Unii Europejskiej skierowany jest przede wszystkim na rozwój wiejskich społeczności lokalnych [Wieruszewska 2011] i to w bardzo wielu wymiarach. Badania tej inicjatywy prowadzone były i są w Polsce przede wszystkim przez socjologów [m.in. Furmankiewicz 2006; Hanke, Psyk-Piotrowska 2006; Hanke, Psyk-Piotrowska 2009; Hałamska 2009; Hałamska, Michalska, Śpiewak 2010; Hałamska 2011; Furmankiewicz, Janc 2011; Michalska, Zajda 2011; Zajda 2013].

¹ Założenia struktury lokalnej grupy działania kształtuje rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zwane dalej rozporządzeniem 1698/2005 oraz rozporządzenie wykonawcze Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

² Dane zawarte w tym opracowaniu stanowią fragment szerszego badania i opracowania dotyczącego aktywności społeczno-politycznej członków LGD, zrealizowanego w 2011 roku w ramach projektu: *Struktura i uwarunkowania kapitału społecznego lokalnych grup działania* (nr umowy 6996/H03/2011.40 – kierownik E. Psyk-Piotrowska) na próbie 573 osób zrzeszonych w lokalnych grupach działania, funkcjonujących na obszarze województw: lubuskiego, opolskiego, zachodniopomorskiego, małopolskiego, wielkopolskiego oraz podkarpackiego, które w okresie programowania 2004–2006 realizowały tzw. schemat II Pilotażowego Programu LEADER+. Dane empiryczne prezentowane w opracowaniu uzyskano przy pomocy ankiety samowrotnej.

Należy przy tym stwierdzić, że dla funkcjonowania LGD istotnym jest ustawowy wymóg [Dz.U. 2007, Nr 64, poz. 427] dotyczący powołania w ich ramach organu doradczego – rady, która decyduje o podziale środków między lokalne organizacje pozarządowe (ubiegające się o wsparcie z działania „Małe projekty”), przedsiębiorców (ubiegających się o określone środki), jednostki administracji publicznej i związki wyznaniowe (zainteresowane działaniem „Odnowa Wsi”). Stąd też procedury realizacji PPL+ spowodowały, że władza samorządowa stała się wiodącą strukturą kanalizowania aktywności związanej z wdrażaniem podejścia LEADER. To z kolei wpływa na treść wzajemnych, wielowymiarowych relacji między władzą lokalną a LGD, określanych niekiedy mianem municypalizacji czy kolonizacji LGD przez władze lokalne [Furmankiewicz, Królikowska 2010].

Lokalne Grupy Działania funkcjonują na rzecz obszaru partnerstwa, w którego skład wchodzi od jednej do kilkunastu gmin. Jednak niezależnie od wspólnoty wielu celów ogólnych i szczegółowych te dwie wymienione struktury mogą mieć i mają nie tylko odmienne poglądy na sposób reprezentowania zarówno interesów grupowych, jak i wspólnotowych, ale również zróżnicowane oczekiwania i oceny działań partnerów lokalnych. Zgodnie bowiem z dość powszechnie przyjętym modelem [Godek 2007] proces społecznej artykulacji interesów na poziomie lokalnym/gminnym przebiega podobnie jak w wymiarze makrospołecznym. W pierwszej fazie ujawniane są i agregowane potrzeby społeczności lokalnych, przekształcane w określone interesy; druga faza to rozwijanie procesu argumentacji interesów i nadawanie im określonego, postulatywnego znaczenia, zarówno ideologicznego, politycznego, ekonomicznego czy aksjologicznego; trzecia faza odnosi się do procesu świadomej i racjonalnej selekcji owych postulatów zaś czwarta – ostanía faza to reprezentacja interesów oparta na konkretnym działaniu skierowanym do określonych ośrodków decyzyjnych, w tym przypadku, najczęściej do władzy samorządowej.

Funkcjonowanie partnerstw terytorialnych, a w ich ramach LGD, stanowi dla socjologicznej refleksji ważny punkt wyjścia do prowadzenia szerszych analiz i interpretacji dotyczących procesu tworzenia się społeczeństwa obywatelskiego a w jego ramach potencjału kapitału społecznego. Funkcjonowanie partnerstw terytorialnych, mimo pojawiających się trudności i napięć stanowi bowiem dobry, empiryczny przykład tego, iż pojęcie „partnerzy społeczni” może być traktowane zarówno jako pojęcie neutralne, wpisane w koncepcję dialogu społecznego [Sroka 2003; Fałkowski, Grosse, Napiontek 2006] jak i w koncepcję grup interesów. Co więcej, z tej perspektywy badawczej i interpretacyjnej możemy mówić o poszerzeniu koncepcji społeczeństwa obywatelskiego, która zazwyczaj utożsamiana była z trzecim sektorem, z organizacjami pozarządowymi [Przybylska-Czajkowska 2007; Zacher 2007]. Dość złożone procedury związane z realizacją PPL+ sprawiły, że władza lokalna stała się głównym podmiotem wprowadzającym i wdrażającym różne podejścia LEADER a tym samym głównym podmiotem aktywizowania

społeczności lokalnych. Z badań, również tych ogólnopolskich, wynika, że zdecydowana większość partnerstw terytorialnych powstała z inicjatywy samorządów gminnych, co z pewnością nie pozostawało bez wpływu na sposób funkcjonowania władz samorządowych, które mają tendencję do traktowania LGD dość instrumentalnie, głównie jako narzędzie służące do realizacji wcześniej przyjętych planów działania. Należy jednak pamiętać o tym, że zgodnie z założeniami programów typu LEADER, kluczowymi „udziałowcami” w partnerstwach terytorialnych oprócz władz lokalnych są również organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy.

Aktywność obywatelska na poziomie gminy, zarówno ta sformalizowana jak i niesformalizowana, bardziej lub mniej zindywidualizowana, zależy w znacznym stopniu od tego, jak oceniana jest jakość sprawowania władzy samorządowej. Stąd też interesującym jest przede wszystkim to, jak oceniane są działania radnych; czyje przede wszystkim oczekiwania i interesy reprezentuje zdaniem członków LGD większość radnych zasiadających we władzach gminy, jakie propozycje zmian chcieliby wprowadzić badani do sposobu funkcjonowania władzy lokalnej oraz to, jak oceniają możliwości własnego wpływu na decyzje władz lokalnych. Od wiodących tendencji pojawiających się w tych opiniach zależy bowiem w znacznym stopniu gotowość i skala zaangażowania członków LGD do podejmowania, we współpracy z mieszkańcami gminy, różnego rodzaju działań obywatelskich służących rozwiązywaniu problemów środowiska lokalnego. Tym bardziej, że członkowie LGD mają wystarczający potencjał organizacyjny i rozległe doświadczenia wynikające z samego faktu funkcjonowania w partnerstwach terytorialnych. Rozważania dotyczące tego zagadnienia przedstawione zostały w innym opracowaniu autorki [zob. Walczak-Duraj 2013]. Członkowie lokalnych grup działania stanowią specyficzną grupę badawczą; ze względu na sam fakt członkostwa w tych grupach, których założenia i sposób działania zostały omówione w innych częściach przywoływanego, zbiorowego opracowania, można przyjąć, że ich aktywność wybiega poza wartości przeciętne dla wiejskich społeczności lokalnych. Jednak warto również przyjrzeć się innym formom tej aktywności, zwłaszcza tej, w której członkowie LGD nie tylko podejmują współpracę z władzą lokalną, czy też przyłączają się do działań innych członków społeczności lokalnych, ale również aktywności politycznej, rozumianej tutaj bardzo szeroko, mierzonej zarówno poziomem zainteresowania polityką, udziałem w przygotowaniach do kampanii wyborczej sztabów wyborczych czy konkretnych kandydatów jak i udziałem w wyborach prezydenckich, parlamentarnych i, co bardzo ważne, samorządowych. Odnotowany zostanie również stopień zainteresowania członków LGD chęcią kandydowania do struktur samorządowych i na stanowisko wójta.

Chcąc scharakteryzować i ocenić stopień zainteresowania i zaangażowania w politykę badanych członków LGD należy wyjść od ustaleń dotyczących społeczeństwa polskiego w ogóle, wynikających bądź to z badań *Europejskiego Sondażu Społecznego* z 2008r, bądź też z badań *Diagnozy Społecznej* z 2011 rok [2011].

Jak wynika z tych badań (ESS) Polacy pod względem zainteresowania i zaangażowania w politykę wypadają poniżej średniej europejskiej. Jeszcze gorsze wyniki odnoszą się do udziału w wyborach parlamentarnych, samorządowych, czy też prezydenckich. Co więcej, pod względem frekwencji w wyborach do Parlamentu Europejskiego uplasowaliśmy się w 2009 na trzecim miejscu od końca, mimo że należymy do największych w UE entuzjastów PE, który darzymy dwukrotnie większym zaufaniem niż Sejm. Jak stwierdzają autorzy raportu, nawet przy pominięciu krajów, w których udział w wyborach jest administracyjnie obowiązkowy (np. Belgii i Luksemburg), to i tak aktywność polityczna Polaków i – ogólnie rzecz ujmując aktywność obywatelska (o czym mówią wskaźniki kapitału społecznego) – jest bardzo niska. Z badań ESS wynika, że bardzo duże i znaczne zainteresowanie polityką deklarowało 42% społeczeństwa polskiego, co plasowało nas wśród 28 krajów Europy (członków UE) na 7 miejscu od końca (najgorszy wynik – Hiszpania – 26% zainteresowanych; najlepszy Dania – 72% i Holandia – 67%). Jednocześnie tylko 2,6% Polaków deklarowało udział w partiach i ruchach społecznych (*action group*) – 6 miejsce od końca wśród 28 państw europejskich; najlepszy wynik dotyczył Cypru – 8,7%, najgorszy Portugalii – 1,3% i Łotwy – 1,1%.

2. POZIOM ZAINTERESOWANIA POLITYKĄ

Wśród badanych członków LGD deklarowany poziom zainteresowania polityką (ujmując łącznie: bardzo duży i duży) odnosi się do ponad połowy badanych (53,6%), co pozwala stwierdzić, że to zainteresowanie jest relatywnie wyższe niż w badaniach ESS. Tylko 5,6% członków LGD deklaruje, że jest to zainteresowanie niewielkie, a 3,0%, że w ogóle nie interesuje się polityką zob. tab.1).

Tabela 1. Poziom zainteresowania polityką

Poziom zainteresowania polityką członków LGD	Liczba	Procent ważnych odpowiedzi	Procent skumulowany
1	2	3	4
Bardzo duży – śledzę prawie wszystko, co się dzieje w polityce	121	21,4	21,4
Duży – dość uważnie śledzę to, co dzieje się w polityce	182	32,2	53,6
Średni – śledzę jedynie główne wydarzenia w polityce	213	37,7	91,3
Niewielki – umykają uwadze nawet główne wydarzenia	32	5,7	97,0

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4
Brak zainteresowania – w ogóle nie interesują się tym, co dzieje się w polityce	17	3,0	100,0
Ogółem	565*	100,0	X
Braki danych	8	X	X
Ogółem	573	100,0	X

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

W wielu badaniach dotyczących poziomu zainteresowania polityką i aktywności politycznej wskazuje się na różnicujący wpływ podstawowych zmiennych społeczno-demograficznych: płci, wieku, wykształcenia czy charakteru wykonywanej pracy. Stopień zróżnicowania poziomu zainteresowania polityką wśród członków LGD ze względu na zmienną płci jest równie duży jak i w innych badaniach dotyczących problemów polityki. W badanej zbiorowości tylko nieco więcej niż jedna trzecia kobiet (37,3%) deklarowała, że interesuje się polityką w stopniu bardzo dużym i dużym, natomiast wśród mężczyzn prawie dwie trzecie (65,7%). To, co jednak warto podkreślić to to, że kobiety – członkinie LGD w ponad połowie przypadków (51,5%) określały swoje zainteresowania jako średnie, a więc takie, które sprowadzają się do śledzenia jedynie głównych wydarzeń w polityce; deklaracje, że „w ogóle nie interesuję się polityką” pochodziły tylko od 3,9% kobiet i 2,5% mężczyzn (zob. tab. 2).

Tabela 2. Poziom zainteresowania polityką według płci

Płeć		Poziom zainteresowania polityką					Ogółem
		bardzo duży	duży	średni	niewielki	brak zainteresowania	
Kobiety	Liczebność	25,0	62,0	120,0	17,0	9,0	233
	%	10,7	26,6	51,5	7,3	3,9	100
Mężczyźni	Liczebność	96,0	116,0	89,0	15,0	8,0	324
	%	29,6	35,8	27,5	4,6	2,5	100
Ogółem	Liczebność	121,0	178,0	209,0	32,0	17,0	557*
	%	21,7	32,0	37,5	5,7	3,1	100

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Jeśli zaś uwzględnimy zmienną wieku to okazuje się, że największe zainteresowanie polityką (bardzo duże i duże) występuje wśród osób w wieku 45–54 lata (55,2%) i 55–64 lata (54,1%); najmniejsze zaś wśród osób w wieku do 34 lat (37,8%). Zgodnie z oczekiwaniami poziom zainteresowania polityką wśród członków LGD w znacznym stopniu zależy od poziomu wykształcenia członków LGD (zob. tab. 3). Im wyższy poziom wykształcenia tym częściej badani deklarują bardzo duże i duże zainteresowanie polityką: odpowiednio: 37,2% wśród osób z wykształceniem poniżej średniego, 46,7% z wykształceniem średnim i aż 60,5% z wykształceniem wyższym.

Tabela 3. Poziom zainteresowania polityką według wykształcenia

Wykształcenie (rekodowane)		Poziom zainteresowania polityką					Ogółem
		bardzo duży	duży	średni	niewielki	brak zainte- resowania	
Poniżej średniego	Liczebność	10,0	16,0	32,0	7,0	5,0	70
	%	14,3	22,9	45,7	10,0	7,1	100
Średnie	Liczebność	34,0	37,0	62,0	10,0	9,0	152
	%	22,4	24,3	40,8	6,6	5,9	100
Wyższe	Liczebność	77,0	125,0	114,0	15,0	3,0	334
	%	23,1	37,4	34,1	4,5	9,0	100
Ogółem	Liczebność	121,0	178,0	208,0	32,0	17,0	556*
	%	21,8	32,0	37,4	5,8	3,1	100

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Biorąc pod uwagę przynależność badanych do kategorii społeczno-zawodowych stwierdzić można (zob. tab. 4), że najwyższy poziom zainteresowania polityką (bardzo duży i duży) deklarują w kolejności: kadra kierownicza (75,8%), specjaliści i inteligencja (60,3%), pracownicy fizyczni (57,2%), pracownicy umysłowi (46,6%), właściciele firm (46,5%) oraz właściciele gospodarstw rolnych (29,6%).

Tabela 4. Poziom zainteresowania polityką według kategorii zawodowych

Kategoria zawodowa		Poziom zainteresowania polityką					Ogółem
		bardzo duży	duży	średni	niewielki	brak zainteresowania	
Kadry kierownicze	L.	38,0	34,0	22,0	1,0	0	95,0
	%	40,0	35,8	23,2	1,1	0	100,0
Specjaliści (inteligencja)	L.	16,0	34,0	28,0	4,0	1,0	83,0
	%	19,3	41,0	33,7	4,8	1,2	100,0
Pracownicy umysłowi (biurowi, handlu i usług)	L.	28,0	48,0	70,0	13,0	4,0	163,0
	%	17,2	29,4	42,9	8,0	2,5	100,0
Pracownicy fizyczni	L.	8,0	8,0	10,0	1,0	1,0	28,0
	%	28,6	28,6	35,7	3,6	3,6	100,0
Właściciele gospodarstw rolnych	L.	4,0	4,0	16,0	3,0	0	27,0
	%	14,8	14,8	59,3	11,1	0	100,0
Właściciele firm	L.	7,0	13,0	21,0	2,0	0	43,0
	%	16,3	30,2	48,8	4,7	0	100,0
Ogółem	L.	101,0	141,0	167,0	24,0	6,0	439*
	%	23,0	32,1	38,0	5,5	1,4	100,0

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Relatywnie najwyższy odsetek badanych deklarujących bardzo duży poziom zainteresowania polityką (zob. tab. 5) występuje wśród członków LGD w województwie lubuskim (25,3%); najniższy zaś w województwie małopolskim – 19,1%. Przy czym brak zainteresowania polityką najczęściej deklarują osoby z województwa małopolskiego. Jeśli zaś uwzględnimy podział województw na dużą i małą sieć LGD to okazuje się, że w małej sieci bardzo duży i duży poziom zainteresowania polityką (łącznie 60,7%) jest nieco wyższy niż w dużej sieci LGD (52,2%).

Tabela 5. Poziom zainteresowania polityką według województw dobranych do badań

Województwa		Poziom zainteresowania polityką					Ogółem
		bardzo duży	duży	średni	niewielki	brak zainteresowania	
1	2	3	4	5	6	7	8
Wielkopolskie	L.	25,0	30,0	37,0	5,0	2,0	99,0
	%	25,3	30,3	37,4	5,1	2,0	100,0

1	2	3	4	5	6	7	8
Podkarpackie	L.	40,0	72,0	63,0	7,0	0	182,0
	% z województwo	22,0	39,6	34,6	3,8	0	100,0
Lubuskie	L.	7,0	8,0	9,0	1,0	0	25,0
	%	28,0	32,0	36,0	4,0	0	100,0
Opolskie	L.	9,0	20,0	20,0	2,0	0	51,0
	%	17,6	39,2	39,2	3,9	0	100,0
Zachodnio-pomorskie	L.	5,0	12,0	7,0	1,0	0	25,0
	%	20,0	48,0	28,0	4,0	0	100,0
Małopolskie	L.	35,0	40,0	77,0	16,0	15,0	153,0
	%	19,1	21,9	42,1	8,7	8,2	100,0
Ogółem	L.	121,0	182,0	213,0	32,0	17,0	565,0*
	%	21,4	32,2	37,7	5,7	3,0	100,0

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Ci działacze LGD, którzy deklarowali niewielkie zainteresowanie polityką lub całkowity brak zainteresowania, przywołując uzasadnienia odwoływali się do dwóch rodzajów tych uzasadnień. Jedno z nich miało ogólnikową i niewiele mówiącą treść nacechowaną emocjonalnie i sprowadzało się do wyrażenia – „nie lubię polityki”. Drugie uzasadnienie odnosiło się do oceny polityków jako osób, które podejmując działania polityczne dbają tylko o swoje interesy. Ten mało zniuansowany i ogólnikowy rodzaj uzasadnień mieści się jednak w dominującym nurcie argumentów, które przywołują Polacy wtedy, kiedy chcą podkreślić swój dystans do polityki, wynikający głównie z alienacji politycznej. Należy jednak pamiętać o tym, że w badanej zbiorowości LGD, w porównaniu z wynikami badań reprezentatywnych i tak występuje większy odsetek osób polityką zainteresowanych.

3. UDZIAŁ W WYBORACH PREZYDENCKICH, SAMORZĄDOWYCH I PARLAMENTARNYCH

Powszechnie uważa się, że udział w wyborach jest najbardziej podstawowym doświadczeniem obywatelskim zaś w wyborach samorządowych wyrazem zaangażowania w sprawy własnych społeczności lokalnych i regionalnych. W oparciu o *Diagnozę Społeczną 2011* [Diagnoza Społeczna 2011, s. 282] można stwierdzić, iż deklarowany udział w ostatnich wyborach samorządowych z 2010 roku, wynosił 68,3%. Jednak według danych podanych przez Państwową Komisję Wyborczą

[www.pkw.gov.pl] rzeczywista frekwencja była o wiele niższa i wynosiła 47,3%. W 2009 udział w wyborach parlamentarnych, które odbyły się w 2007 zadeklarowało 66% badanych, przy 54% frekwencji rzeczywistej. Jak piszą autorzy *Diagnozy Społecznej*, zawiązanie frekwencji wyborczej jest w sondażach regułą; udział w wyborach niezależnie od typu wyborów i frekwencji rzeczywistej deklaruje mniej więcej 2/3 badanych. Tę istotną uwagę badawczą należy mieć na względzie głównie po to, aby brać poprawkę na to, iż część deklarowanych zachowań, jak choćby udział w wyborach jest wyraźnie zawyżanych. Różnice wynikające z porównań deklaracji dotyczących potencjalnego zaangażowania wyborczego pochodzące z badań sondażowych (zarówno z *ESS*, jak i z kolejnych edycji *Diagnozy Społecznej*) z rzeczywistym udziałem w wyborach (dane Państwowej Komisji Wyborczej) sięgają w Polsce 20 punktów procentowych (w 2011 r. 66% respondentów przyznało, że brało udział w tych wyborach zaś dane PKW mówiły o frekwencji na poziomie 47,3%.) Jak zatem przedstawia się deklarowany udział członków LGD w trzech typach wyborów występujących w Polsce?

Tabela 6. Udział w ostatnich wyborach prezydenckich, samorządowych i parlamentarnych

Wybory prezydenckie – udział	Częstość	Procent ważnych	Procent skumulowany
Tak	445	78,3	78,3
Nie	123	21,7	100,0
Ogółem	568*	100,0	X
Braki danych	5	X	X

Udział w wyborach samorządowych

Wybory samorządowe – udział	Częstość	Procent ważnych	Procent skumulowany
Tak	504	88,4	88,4
Nie	66	11,6	100,0
Ogółem	570*	100,0	X
Braki danych	3	X	X
Ogółem	573	X	X

Udział w wyborach parlamentarnych

Wybory parlamentarne – udział	Częstość	Procent ważnych	Procent skumulowany
Tak	424	74,6	74,6
Nie	144	25,4	100,0
Ogółem	568*	100,0	X
Braki danych	5	X	X
Ogółem	573	X	X

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Deklarowana przez członków LGD frekwencja wyborcza w ostatnich wyborach czy to prezydenckich, samorządowych czy parlamentarnych jest wyższa niż dla całej populacji wyborców w Polsce. Najwyższa, deklarowana przez członków LGD frekwencja wyborcza, dotyczyła wyborów samorządowych, w których uczestnictwo deklarowało aż 88,0% badanych; różnice między frekwencją w wyborach prezydenckich (77,7%) czy parlamentarnych (74,0%) były zaś niewielkie. Można zatem zaryzykować twierdzenie, że skoro udział w wyborach deklaruje około 2/3 uprawnionych obywateli, to te wysokie deklaracje w przypadku członków LGD mogą sugerować, że rzeczywiście ich frekwencja wyborcza w ostatnich trzech typach wyborów była relatywnie wysoka. Kiedy jednak uwzględnimy wybrane do badań województwa to okazuje się, że deklarowana frekwencja wyborcza zależy od typu wyborów. Najwyższy, deklarowany udział w wyborach prezydenckich występował wśród badanych z województw zachodniopomorskiego i opolskiego (po 84,6% wskazań), relatywnie najniższy wśród badanych z województwa lubuskiego (68,0% wskazań). Jeśli chodzi o udział w ostatnich wyborach samorządowych, to najwyższa, deklarowana frekwencja wystąpiła wśród badanych z województwa wielkopolskiego (93,2%), najniższa z województwa małopolskiego – (81,9%). W przypadku ostatnich wyborów parlamentarnych najwyższy, deklarowany w nich udział pochodził również od osób województw opolskiego (84,6%) i zachodniopomorskiego (84,0%), relatywnie najniższy wśród badanych z województwa małopolskiego (81,9%). Można więc powiedzieć, że stosując kryterium terytorialno-administracyjne, najmniejsze zróżnicowanie, jeśli chodzi o udział w wyborach dotyczyło wyborów parlamentarnych. Kiedy jednak weźmiemy pod uwagę podział na dużą i małą sieć LGD to możemy stwierdzić, że w odniesieniu do wszystkich trzech typów wyborów to procentowy, deklarowany w nich udział był w każdym przypadku wyższy wśród członków małej, a nie dużej sieci LGD.

Istotnym, różnicującym kryterium uczestnictwa w wyborach jest wykształcenie i przynależność do kategorii społeczno-zawodowej. W badaniach prowadzonych wśród członków LGD tendencja ta również wystąpiła, ale co ciekawe, zmierzająca w nieco innym kierunku niż w badaniach sondażowych CBOS-u czy *Diagnozy Społecznej*. Otóż w wyborach prezydenckich i parlamentarnych najwyższy poziom deklarowanego uczestnictwa pochodził od osób z wykształceniem poniżej średniego (odpowiednio: 81,1% i 77,0%); najniższy od osób z wykształceniem wyższym w odniesieniu do wyborów prezydenckich (77,2%) i z wykształceniem średnim w odniesieniu do wyborów parlamentarnych (71,2%). Jeśli chodzi o wybory samorządowe, to tutaj, tak jak w innych, reprezentatywnych badaniach najwyższą frekwencję deklarowały osoby z wyższym wykształceniem (92,5%), najniższą zaś osoby z wykształceniem średnim (81,0%), ale nie niższym niż średnie. Uwzględniając zaś podział respondentów na kategorie zawodowe nie można stwierdzić żadnej prawidłowości, poza tą, że najwyższy udział w wyborach prezydenckich deklarowali właściciele gospodarstw rolnych (96,2%), najniższy kadra kierownicza (72,6%). Ta ostatnia kategoria zawodowa była jednak bardzo

aktywna w ostatnich wyborach samorządowych, deklarując prawie stuprocentową frekwencję (96,8%); najmniejsze zainteresowanie tymi wyborami wykazali razem właściciele firm (deklarowana frekwencja na poziomie 81,4%). W odniesieniu do wyborów parlamentarnych wystąpiła jeszcze inna tendencja – najwyższy w nich udział deklarowali właściciele gospodarstw rolnych (80,8%) i pracownicy fizyczni (79,3%). Przywoływane wielkości wskazań nie różnią się jednak na tyle istotnie, aby można było stwierdzić jakieś wyraźne prawidłowości.

4. UDZIAŁ W PRZYGOTOWYWANIU KAMPANII WYBORCZEJ

Głębszym rodzajem zaangażowania w politykę w ogóle czy też zaangażowania na rzecz konkretnego kandydata może być m.in. udział w przygotowaniu kampanii wyborczej lub też wykonywanie prac na rzecz kandydata jakiejś partii czy komitetu wyborczego. Z deklaracji członków LGD wynika, iż ponad połowa spośród nich (324 – 57,7%) była w jakiś sposób zaangażowana w przygotowania wyborcze; mogło one mieć oczywiście różny charakter, jednak jest ono wskaźnikiem choćby zainteresowania tym, aby jakiś kandydat miał szanse na wygraną. Największy udział w przygotowywaniu kampanii wyborczych deklarowali członkowie LGD (zob. tab. 7) z województwa zachodniopomorskiego (w 75,0%), najmniejszy z województwa małopolskiego (50,3%).

Tabela 7. Udział w przygotowywaniu kampanii wyborczej członków LGD według województw

Województwo		Udział w kampanii wyborczej		Ogółem
		tak	nie	
Wielkopolskie	Liczebność	63,0	37,0	100,0
	%	63,0	37,0	100,0
Podkarpackie	Liczebność	108,0	73,0	181,0
	%	59,7	40,3	100,0
Lubuskie	Liczebność	16,0	9,0	25,0
	%	64,0	36,0	100,0
Opolskie	Liczebność	28,0	23,0	51,0
	%	54,9	45,1	100,0
Zachodniopomorskie	Liczebność	18,0	6,0	24,0
	%	75,0	25,0	100,0
Małopolskie	Liczebność	91,0	90,0	181,0
	%	50,3	49,7	100,0
Ogółem	Liczebność	324,0	238,0	562,0*
	%	57,7	42,3	100,0

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Jeśli zaś uwzględnimy podział na dużą i małą sieć LGD to możemy stwierdzić, iż różnice procentowe w stopniu zaangażowania kampanijnego były niewielkie; relatywnie nieco więcej członków (62,0%) z małej sieci LGD niż z dużej (56,7%) w takich przygotowaniach uczestniczyło. Istotnym czynnikiem różnicującym czynny udział członków LGD w przygotowywaniu kampanii wyborczych lub wykonywanie innych prac na rzecz kandydata jakiejś partii czy komitetu wyborczego był wiek. Najmniejsze odsetki osób angażujących się kiedykolwiek w takie prace występują wśród najmłodszych członków LGD; wśród osób w wieku od 18–24 lat – 33,3% oraz w wieku od 25–34 lat – 42,1%. Największe zaangażowanie występowało zaś wśród najstarszych kategorii wiekowych: 55–64 lata – 72,0% i 65 lat i więcej – 68,6%, co jest do pewnego stopnia zrozumiałe, biorąc zwłaszcza pod uwagę nieco odmienne uwarunkowania składające się na przebieg kampanii wyborczych w środowiskach wiejskich.

5. CHEĆ KANDYDOWANIA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH I CHEĆ OBJĘCIA FUNKCJI WÓJTA

Badani, przystępując do LGD kierowali się różnymi motywami, również takimi, które można określić jako zainteresowanie tym, co dzieje się na terenie ich gminy. Pojawia się zatem pytanie, jak wielu spośród nich zastanawiało się nad tym, by kandydować w wyborach samorządowych? Tym bardziej, że tylko nieliczni członkowie LGD deklarują (zob. tab. 8), iż reprezentują sektor, do którego należą (12,1% wskazań) lub też tylko interesy osobiste (3,8% wskazań). Pozostali deklarują reprezentowanie albo interesów mieszkańców obszaru partnerstwa (49,2%) lub też interesów mieszkańców swojej gminy (35,0%).

Tabela 8. Opinie na temat tego, czyje interesy reprezentują badani członkowie LGD

Reprezentuję interesy	Częstość wskazań	Procent ważnych odpowiedzi	Procent skumulowany
Mieszkańców obszaru partnerstwa	273	49,2	49,2
Mieszkańców swojej gminy	194	35,0	84,1
Sektora do którego należy respondent	67	12,1	96,2
Osobiste	21	3,8	100,0
Ogółem	555*	100,0	X
Braki danych	18	X	X

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Z analizy danych empirycznych wynika, że aż ponad połowa spośród badanych (296 osób – 51,9%) zamierza kandydować do struktur samorządowych

w swoich gminach. Warto dodać, że nieco więcej niż ¼ spośród badanych (26,5%) myślała również o ubieganiu się o funkcję wójta. Tak wysoki poziom aspiracji, jeśli chodzi o wejście w struktury władz samorządowych wynika m.in. z przekonania o potrzebie wprowadzania zmian w sposobie funkcjonowania władzy lokalnej na terenie badanych partnerstw, choć występowało tutaj dość duże zróżnicowanie, głównie ze względu na przynależność do określonej kategorii zawodowej (zob. tab. 9). Ogółem prawie połowa (46,7%) badanych członków LGD uważała, że konieczne są zmiany w sposobie funkcjonowania władzy lokalnej. Zdecydowanie częściej niż pozostałe kategorie zawodowe przekonanie to deklarowali specjaliści (inteligencja – 62,2%) i właściciele gospodarstw rolnych (59,3%); najrzadziej pracownicy fizyczni – 25,0%.

Tabela 9. Przekonanie o potrzebie wprowadzenia zmian w sposobie funkcjonowania władzy lokalnej według kategorii zawodowych

Kategoria zawodowa		Przekonanie o potrzebie wprowadzenia zmian w sposobie funkcjonowania władzy lokalnej		Ogółem
		tak	nie	
Kadry kierownicze	Liczebność	42,0	53,0	95,0
	%	44,2	55,8	100,0
Specjaliści (inteligencja)	Liczebność	51,0	31,0	82,0
	%	62,2	37,8	100,0
Pracownicy umysłowi (biurowi, handlu i usług)	Liczebność	66,0	94,0	160,0
	%	41,3	58,8	100,0
Pracownicy fizyczni	Liczebność	7,0	21,0	28,0
	%	25,0	75,0	100,0
Właściciele gosp. rolnych	Liczebność	16,0	11,0	27,0
	%	59,3	40,7	100,0
Właściciele firm	Liczebność	21,0	22,0	43,0
	%	48,8	51,2	100,0
Ogółem właściciele gospodarstw rolnych	Liczebność	203,0	232,0	435,0*
	%	46,7	53,3	100,0

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Zamiar kandydowania w przyszłych wyborach samorządowych częściej deklarowali badani z małej sieci LGD niż dużej (odpowiednio: 58,8% wobec 50,4%); podobna tendencja występowała w odniesieniu do zamiaru ubiegania

się o funkcję wójta/burmistrza (odpowiednio: 24,3% wobec 22,4%). Jeśli chodzi o zmienną dotyczącą województwa to wystąpiło tutaj dość duże zróżnicowanie, zarówno w odniesieniu do planów związanych z kandydowaniem na radnych jak i ubieganiem się o urząd wójta/ burmistrza. Najwyższe ambicje w tym względzie występują wśród członków LGD w województwie lubuskim (60% ma zamiar ubiegać się o funkcję radnego a 44,0% o funkcję wójta/burmistrza). Najniższa, deklarowana gotowość do większego uczestnictwa w strukturach władzy lokalnej występuje zaś wśród członków z województwa małopolskiego (odpowiednio: 41,4% o funkcję radnego i 14,3% o funkcję wójta/prezydenta).

Ważną zmienną różnicującą gotowość uczestnictwa we władzach samorządowych okazało się wykształcenie; zarówno w odniesieniu do zamiaru kandydowania w wyborach samorządowych w ogóle jak i na urząd wójta/ burmistrza. Spośród osób z wykształceniem wyższym zamiar kandydowania w przyszłych wyborach samorządowych deklarowało aż 60,4% badanych a na urząd wójta/ burmistrza prawie jedna trzecia spośród nich (32,7%). Spośród osób z wykształceniem niższym niż średnie tylko 32,4% w samych wyborach i 4,1% w wyborach na urząd wójta/ burmistrza. Kobiety zdecydowanie rzadziej niż mężczyźni deklarowały zarówno chęć ubiegania się o funkcję radnego (33,5% wobec 65,6%) jak i ubiegania się o urząd wójta (tylko 11,5% wobec 30,8% mężczyzn). Czynnikiem różnicującym była również przynależność do określonych kategorii zawodowych. Zamiar kandydowania w wyborach samorządowych najczęściej deklarowała kadra kierownicza (76,8%), najrzadziej zaś pracownicy umysłowi (biurowi, handlu i usług) – 40,5% oraz właściciele firm – 41,9%. Jeśli chodzi o zamiar ubiegania się o funkcję wójta to zdecydowanie najczęściej myślała o tym ponad połowa kadry kierowniczej (53,2%) – członków LGD i tylko 7,4% właścicieli gospodarstw rolnych i właścicieli firm (14,0%) – zob. tab. 10.

Tabela 10. Zamiar ubiegania się o urząd wójta według kategorii zawodowej

Kategoria zawodowa		Zamiar objęcia funkcji wójta/burmistrza		Ogółem
		tak	nie	
1	2	3	4	5
Kadry kierownicze	Liczebność	50,0	44,0	94,0
	%	53,2	46,8	100,0
Specjaliści (inteligencja)	Liczebność	19,0	64,0	83,0
	%	22,9	77,1	100,0
Pracownicy umysłowi (biurowi, handlu i usług)	Liczebność	33,0	129,0	162,0
	%	20,4	79,6	100,0
Pracownicy fizyczni	Liczebność	6,0	23,0	29,0
	%	20,7	79,3	100,0

Tabela 10 (cd.)

1	2	3	4	5
Właściciele gosp. rolnych	Liczebność	2,0	25,0	27,0
	%	7,4	92,6	100,0
Właściciele firm	Liczebność	6,0	37,0	43,0
	%	14,0	86,0	100,0
Ogółem	Liczebność	116,0	322,0	438,0*
	%	26,5	73,5	100,0

* pozostałe osoby – brak danych.

Źródło: Badania własne.

Jakie zatem były dominujące argumenty zarówno tych, którzy zastanawiali się nad kandydowaniem w wyborach samorządowych jak i tych, którzy takiej decyzji nie brali pod uwagę? Jeśli chodzi o osoby zainteresowane funkcjonowaniem w strukturach samorządowych wyróżnić można trzy dominujące rodzaje argumentów: chęć działania na rzecz innych, dobra wspólnego, jakim jest społeczność lokalna (gmina/wieś), chęć posiadania wpływu (niekiedy tylko poczucia wpływu) na treść i przebieg procesu podejmowania decyzji dotyczących rozwoju gminy (możliwość współdecydowania), chęć zmiany sposobu rządzenia w gminie (głównie w odniesieniu do sfery finansów i inwestycji). Nieco rzadziej przywoływane były argumenty wyprowadzane z cech osobistych respondentów (jestem osobą aktywną, chcę zmieniać rzeczywistość wokół siebie), z tego, że cieszą się zaufaniem w środowisku lokalnym, a nawet z tego, że pracując w samorządzie można mieć większe dochody. Incydentalnie przywoływany był argument dotyczący młodego wieku członka LGD, który zdaniem tych badanych jest atutem, bo pozwala spojrzeć świeżym okiem na kierunki rozwoju gminy. W uzasadnieniach padały często dość podniosłe określenia typu: *chcę mieć zadbaną i rozwiniętą gminę, chcę dbać o rozwój mojej małej ojczyzny*, za którymi z pewnością stały tak odczuwane motywacje.

Niewiele mniejszy odsetek badanych członków LGD nie zastanawiał się nigdy nad tym, by kandydować w wyborach samorządowych i ubiegać się o funkcję radnego. Tutaj rodzaj przywoływanych argumentacji również można ująć w trzy dominujące grupy: brak odpowiednich predyspozycji – cech osobowościowych („*nie mam osobowości przywódcy*”) deficyty o charakterze społeczno-demograficznym (zbyt młody/zbyt zaawansowany wiek, brak odpowiedniego wykształcenia, odpowiedniej wiedzy, doświadczenia życiowego, stażu pracy oraz brak zainteresowania polityką. W pojedynczych wypowiedziach badani odwoływali się również do argumentu związanego z brakiem czasu czy dużych pieniędzy na prowadzenie kampanii wyborczej, do argumentu, że można wiele zrobić dla lokalnego środowiska nie funkcjonując w samorządzie oraz do argumentu, że brak

jest w lokalnym środowisku siły politycznej, która mogłaby poprzeć starania w wyborach samorządowych. Warto zatem w tym miejscu zatrzymać się na argumentach związanych z brakiem zainteresowania polityką; padały często określenia bardzo mocne – *polityką się brzydzę, mam inne priorytety niż cyniczne, polityczne zagrywki, polityka mnie nie interesuje*. Jest to ten rodzaj argumentacji, z której w sposób pośredni możemy wnioskować na temat tego, że część członków LGD, tak jak (co wynika z innych badań, również autorki) i przedstawiciele innych kategorii społecznych postrzega funkcjonowanie struktur samorządowych przede wszystkim w kategoriach politycznych, takich jak struktury parlamentarne. Stąd też tak bardzo ważnym jest analiza różnicowania innych form aktywności obywatelskiej członków LGD na poziomie lokalnym, które w sposób bezpośredni nie dotyczą funkcjonowania w strukturach władzy lokalnej ale z pewnością mają na tę władzę większy lub mniejszy wpływ; analizę tę przeprowadzono w innym opracowaniu autorki (w druku).

PODSUMOWANIE

Funkcjonowanie Lokalnych Grup Działania stanowiących specyficzną strukturę w ramach partnerstw terytorialnych, powołanych w oparciu o unijny program LEADER+ do aktywizowania wiejskich społeczności lokalnych w ramach zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich z wielu powodów zasługuje na zainteresowanie tych badaczy, którzy zajmują się problematyką tworzenia społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Mimo różnych deficytów i dysfunkcji pojawiających się w sposobie funkcjonowania partnerstw terytorialnych LGD stanowią przykład bardzo aktywnych, w sensie obywatelskim struktur, które nie tylko aktywizują społeczności lokalne ale również wywierają na władzę samorządową określoną presję dotyczącą jakości jej działań. Co więcej, członkowie LGD wykazując relatywnie wysoki poziom zainteresowania polityką i mając za sobą trening aktywności obywatelskiej w ogóle (powszechny udział w wyborach parlamentarnych, prezydenckich i samorządowych, w przygotowywaniu kampanii wyborczych) stanowią naturalne zaplecze kanału rekrutacji do władz samorządowych. Co więcej, mając ciągły kontakt z władzą samorządową z tytułu przynależności do struktur partnerskich widzą deficyty tej władzy i konieczność zmian w sposobie jej funkcjonowania.

BIBLIOGRAFIA

- Bryson L., Mowbray M., *Move spray on solution. Community, social capital and evidence based policy*, „Australian Journal of Social Issues”, July 2005, vol. 40, no.1
Craing G., *Community capacity building: Something old, something new...?*, „Critical Social Policy”, August 2007, vol. 27 no. 3

- Diagnoza społeczna, raporty*: Czapiński J., Panek T. (red.), *Diagnoza społeczna* [2011]. www.dia-gnoza.com [pobrano 23 listopada 2012 r.]
- Fałkowski M., Grosse T., G., Napiontek O., *Dialog społeczny i obywatelski w Polsce 2002–2005*, Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa 2006
- Furmankiewicz M., *Współpraca międzysektorowa w ramach partnerstw terytorialnych na obszarach wiejskich w Polsce*, „Studia Regionalne i Lokalne”, Warszawa 2006, nr 2(21)
- Furmankiewicz M., Królikowska K., *Partnerstwa terytorialne na obszarach wiejskich w Polsce w latach 1994–2006*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2010
- Furmankiewicz M., Janc K., *Wpływ Programu Pilotażowego LEADER+ na aktywność mieszkańców gmin należących do partnerstw terytorialnych w województwie dolnośląskim*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2011, nr 1(150)
- Godek L., *Interesy polityczne. Struktura i definicje*, [w:] T. Buksiński T. Bondyra K. Jakubowski J. (red.), *Demokracja – samorządność – prawo*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii UAM, Poznań 2007
- Halamska M., *Zasoby własne wsi a zewnętrzne programy rozwoju. Na przykładzie zależności kapitału społeczny – PP LEADER+*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2009, nr 3 (144)
- Halamska M., Michalska S., Śpiewak R., *LEADER w Polsce. Drogi implementacji programu*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2010, nr 4(149)
- Halamska M., *Sceny rozwoju lokalnego w Polsce: dekoracje i aktorzy*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2011, nr 4(153)
- Hanke K., Psyk-Piotrowska E., *Analiza SWOT wdrażania pilotażowego programu LEADER+ na podstawie badań w dwóch gminach*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2006, nr 4 (133)
- Hanke K., Psyk-Piotrowska E., *Partnerstwo jako metoda włączania społeczności lokalnych w rozwój obszarów wiejskich*, [w:] Psyk-Piotrowska E. (red.), *Kapitał społeczny, partycypacja obywatelska, rozwój lokalny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009
- Michalska S., Zajda K., *Trajektorie wykorzystania zasobów lokalnych w procesie rozwoju partnerstw terytorialnych. Case study lokalnych grup działania „Dolina Karpia” oraz „Kraina Rawki”*, „Wieś i Rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa 2011, nr 4 (153)
- Mowbay M., *Community capacity building or state opportunism?*, „Community Development Journal”, July 2005, vol. 40, no. 3
- Przybylska-Czajkowska B., *Mit „społeczeństwa obywatelskiego”*, [w:] S. Partycki (red.), *Nowoczesność, ponowoczesność. Społeczeństwo obywatelskie w Europie Środkowej i Wschodniej*, t. 1, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007
- Simpson L., Wood R., Daros L., *Community capacity building: Starting with people not projects*, „Community Development Journal”, April 2003, vol. 48, no. 2
- Sroka J., (red.) (2003), *Administracja i polityka. Ewolucja stosunków przemysłowych w Europie Środkowej i Wschodniej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003
- Teorell J., *Linking Social Capital to Political Participations. Voluntary Associations and Networks of Recruitment in Sweden*, „Scandinavian Political Studies”, March 2003, Volume 26
- Wieruszewska M., *Zarządzanie programem LEADER z perspektywy kapitału społecznego. Założenia, działania, efekty – próba ewaluacji jakościowej*, [w:] Bukraba-Rylska I. (red.), *Między interwencją a interakcją. Lokalne grupy działania w społecznościach wiejskich*, SCHOLAR, Warszawa 2011
- Zacher L., *Społeczeństwo obywatelskie czy społeczeństwo bez etykiet?*, [w:] Partycki S. (red.), *Nowoczesność, ponowoczesność. Społeczeństwo obywatelskie w Europie Środkowej i Wschodniej*, t. 1, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007
- Zajda K., *Innowacja w wiejskiej przedsiębiorczości. Studium przypadku działalności gospodarczej z obszaru Doliny Pilicy*, „Studia Regionalne i Lokalne”, 2013, nr 1

Ustawa o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich z dnia 7 marca 2007 r. [Dz.U. 2007, Nr 64, poz. 427]

Walczak-Duraj D., *Władza samorządowa w ocenie Lokalnych Grup Działania*, [w:] Partycki S. (red.), *Kryzys finansowy – przyczyny i skutki społeczno-gospodarcze w Europie Środkowej i Wschodniej*, t. 1, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013

www.pkw.gov.pl

POLITICAL ACTIVITY OF LOCAL ACTIVITY GROUPS AND THEIR ASPIRATIONS TO LOCAL GOVERNMENT AUTHORITIES

The paper aims to present political activity of Local Activity Groups on the one hand, and their aspirations to get to local government authorities, constituting part of local partnerships, on the other. The phenomenon of political activity has been measured by studying both the level of interest in politics, participation in preparation of electoral campaigns in recent presidential, parliamentary and territorial elections, and also the intention to become a candidate in territorial elections, including also mayor [or head of the village] position. Central part of the paper focuses on presentation of research results, conducted among the members of Local Activity Groups in six voivodeship, chosen through purposing sampling. Their presentation has been introduced by general characteristics of LAGs from the view of their role in civic activation of local communities. The research results reveal that the activities of LAG members very often exceed the concept of social dialogue and social partners and tend to follow the idea of accomplishment of group interest instead.